

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu **I. K.**, bývajúceho v B., proti žalovanej **Slovenskej republike** – Obvodnému úradu Bardejov, o **obnovu konania**, vedenej na Okresnom súde Bardejov pod sp. zn. 3 C 22/2009, o dovolaniach žalobcu proti uzneseniam Krajského súdu v Prešove z 25. februára 2010 sp. zn. 10 Co 87/2009 a z 3. mája 2011 sp. zn. 5 Co 10/2011, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky

1. dovolanie proti uzneseniu Krajského súdu v Prešove z 3. mája 2011 sp. zn. 5 Co 10/2011 **o d m i e t a**,
2. konanie o dovolaní proti uzneseniu Krajského súdu v Prešove z 25. februára 2010 sp. zn. 10 Co 87/2009 **z a s t a v u j e**.

Žalovanej nepriznáva náhradu trov dovolacieho konania.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Bardejov uznesením zo 14. októbra 2009 č.k. 3 C 22/2009-26 nepriznal žalobcovi oslobodenie od súdnych poplatkov, lebo jeho majetkové a sociálne pomery neodôvodňujú ním požadované oslobodenie (§ 138 ods. 1 O.s.p.). Na odvolanie žalobcu Krajský súd v Prešove uznesením z 25. februára 2012 sp. zn. 10 C 87/2009 napadnuté uznesenie potvrdil ako vecne správne. Proti tomuto uzneseniu odvolacieho súdu podal žalobca dovolanie [ďalej len „dovolanie (1.)“], ktorým žiadal napadnuté uznesenie zrušiť, lebo súdy mu bránia v prístupe k spravodlivosti (§ 237 písm. f/ O.s.p.) s odôvodnením, že nezaplatil súdny poplatok, ktorý ale podľa jeho názoru nemá povinnosť platiť.

Okresný súd Bardejov uznesením z 26. októbra 2010 č.k. 3 C 22/2009-42 rozhodol, že žalobcovi neustanovuje zástupcu z radov advokátov, lebo v danom prípade nie je splnená jedna zo základných zákonných podmienok pre ustanovenie advokáta – existencia predpokladov pre jeho oslobodenie od súdnych poplatkov. Na odvolanie žalobcu Krajský súd v Prešove uznesením z 3. mája 2011 sp. zn. 5 Co 10/2011 napadnuté uznesenie potvrdil ako vecne správne. V odôvodnení uviedol, že súd prvého stupňa správne zistil, že v danom prípade nie je splnená jedna z kumulatívnych podmienok pre ustanovenie zástupcu z radov advokátov, a to nesplnenie predpokladov pre oslobodenie žalobcu od súdnych poplatkov. Proti tomuto potvrdzujúcemu uzneseniu podal žalobca dovolanie [ďalej len „dovolanie (2.)“], ktorým žiadal napadnuté rozhodnutie zrušiť, lebo sa mu ním bráni konať pred súdmi.

Žalovaná sa k dovolaniam písomne nevyjadrila.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že obe dovolania podal včas účastník konania, skúmal, či sú splnené zákonom určené procesné predpoklady pre to, aby mohol preskúmať napadnuté rozhodnutia z hľadiska ich vecnej správnosti.

1. Z dôvodov, ktoré so zreteľom na okolnosti danej veci vyplývajú z potreby vyriešiť najskôr otázku splnenia osobitnej podmienky dovolacieho konania (povinného zastúpenia dovolateľa bez právnického vzdelania v zmysle § 241 ods. 1 O.s.p.), skúmal dovolací súd prv to, či je procesne prípustné dovolanie (2.).

V zmysle § 241 ods. 1 O.s.p. musí byť dovolateľ zastúpený advokátom, pokiaľ nemá právnické vzdelanie buď sám, alebo jeho zamestnanec (člen), ktorý za neho koná.

I keď žalobca nemá právnické vzdelanie a nie je zastúpený advokátom, dovolací súd nepovažoval v prípade tohto dovolania nedostatok povinného zastúpenia za prekážku, ktorá by bránila preskúmaniu jeho prípustnosti. Ak totiž predmetom dovolacieho prieskumu má byť rozhodnutie, ktorým nebolo vyhovené žiadosti účastníka o ustanovenie zástupcu z radov advokátov (v zmysle § 30 O.s.p. v znení účinnom do 1. januára 2012), ide z hľadiska § 241 ods. 1 O.s.p. o výnimočný prípad, v ktorom nemožno striktne trvať na splnení tejto podmienky, lebo inak by bol popretý nielen zámer, ktorý sledoval účastník konania podaním

dovolania, ale tiež účel dovolacieho konania, v ktorom predmetom posúdenia má byť záver odvolacieho súdu o (ne)splnení podmienok pre ustanovenie zástupcu z radov advokátov súdom (viď obdobne rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Cdo 329/2006 a sp. zn. 3 Cdo 144/2007).

Podľa § 236 ods. 1 O.s.p. dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa. Dovolanie (2.) smeruje proti uzneseniu. Dovolanie proti uzneseniu je prípustné, ak je ním napadnuté zmeňujúce uznesenie odvolacieho súdu (§ 239 ods. 1 písm. a/ O.s.p.) alebo ak odvolací súd rozhodoval vo veci postúpenia návrhu Súdному dvoru Európskych spoločností na zaujatie stanoviska (§ 239 ods. 1 písm. b/ veta prvá O.s.p.). Podľa § 239 ods. 2 O.s.p. je dovolanie prípustné tiež proti uzneseniu odvolacieho súdu, ktorým bolo potvrdené uznesenie súdu prvého stupňa, ak a/ odvolací súd vyslovil vo svojom potvrdzujúcom uznesení, že je dovolanie prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu, b/ ide o uznesenie o návrhu na zastavenie výkonu rozhodnutia na podklade cudzozemského rozhodnutia, c/ ide o uznesenie o uznaní (neuznaní) cudzieho rozhodnutia alebo o jeho vyhlásení za vykonateľné (nevykonateľné) na území Slovenskej republiky. Keďže dovolaním (2.) je napadnuté také uznesenie odvolacieho súdu, ktoré nevykazuje znaky uznesení uvedených v § 239 ods. 1 a 2 O.s.p., nemožno prípustnosť tohto dovolania vyvodiť z uvedených ustanovení.

S prihliadnutím na zákonnú povinnosť vyplývajúcu z § 242 ods.1 veta druhá O.s.p. a tiež so zreteľom na námietku dovolateľa sa dovolací súd zaoberal aj tým, či v konaní nedošlo k niektorej z procesných väd, ktoré sú taxatívne vymenované v § 237 O.s.p. Podľa tohto ustanovenia je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, pokiaľ a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát. Z hľadiska posúdenia existencie niektorej z uvedených procesných väd ako dôvodu, ktorý zakladá prípustnosť dovolania proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, nie je významné subjektívne tvrdenie účastníka o tom, že v konaní došlo

k vade v zmysle § 237 O.s.p., ale len zistenie (záver) dovolacieho súdu, že v konaní skutočne došlo k tejto procesnej vade.

Žalobca netvrdil, že by v konaní pri rozhodovaní o jeho žiadosti, aby mu súd ustanovil zástupcu z radov advokátov pre dovolacie konania, došlo k procesným vadám v zmysle § 237 písm. a/ až e/ a g/ O.s.p.; existencia väd tejto povahy v dovolacom konaní ani nevyšla najavo. Prípustnosť dovolania (2.) preto z týchto ustanovení nemožno vyvodit'.

Dovolateľ tvrdí, že mu v konaní pri rozhodovaní o uvedenej žiadosti bola postupom odvolacieho súdu odňatá možnosť konať (§ 237 písm. f/ O.s.p.). Pod odňatím možností pred súdom konať v zmysle tohto ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu, ktorým sa účastníkovi znemožní realizácia jeho procesných oprávnení, priznaných mu v občianskom súdnom konaní za účelom ochrany jeho práv.

Súdy v danom prípade aplikovali § 30 O.s.p. v znení účinnom do 1. januára 2012. Procesným predpokladom pre postup podľa tohto ustanovenia sú vo všeobecnosti a/ žiadosť účastníka konania, b/ splnenie predpokladov pre oslobodenie od súdnych poplatkov, c/ danosť takej potreby ochrany záujmov účastníka konania, ktorá je v priamej súvislosti s predmetom konania. Pokiaľ má byť účastníkovi zástupca ustanovený, musia byť uvedené predpoklady splnené kumulatívne. Žalobca podal žiadosť o ustanovenie zástupcu z radov advokátov, čím splnil predpoklad označený pod a/. Pokiaľ ale ide o otázku splnenia ďalšieho z predpokladov (viď b/), treba uviesť, že pre záver súdu o danosti podmienok pre oslobodenie účastníka konania od súdneho poplatku sú významné hľadiská uvedené v § 138 O.s.p. (najmä existencia pomerov účastníka odôvodňujúcich oslobodenie a skutočnosť, že v jeho prípade nejde o svojvoľné alebo zrejme bezúspešné uplatňovanie alebo bránenie práva). Pri rozhodovaní o oslobodení fyzickej osoby od súdnych poplatkov súd berie na zreteľ najmä jej celkové majetkové, zdravotné a sociálne pomery, výšku súdneho poplatku, predpokladané trovy dokazovania, povahu uplatneného nároku. Zhodnotenie týchto aspektov sa musí premietnuť do záveru, či účastník je schopný zaplatiť súdne poplatky; ak to pomery účastníka nedovoľujú, prizná mu súd oslobodenie od súdnych poplatkov, avšak len ak účastník svoje právo neuplatňuje (nebráni) svojvoľne alebo zrejme bezúspešne.

Skutkové zistenia tvoriace podklad pre rozhodnutie o žiadosti, aby žalobcovi bol ustanovený zástupca pre dovolacie konanie z radov advokátov a aby bol oslobodený od súdnych poplatkov, boli v danom prípade obstarané šetrením osobných majetkových a sociálnych pomerov žalobcu. Činnosť, pri ktorej súdy nižších stupňov zistený skutkový stav podriaďovali pod skutkovú podstatu príslušnej právnej normy a posudzovali, či sa žiadosti vyhovie alebo nevyhovie, sa označuje ako právne posudzovanie veci. Právne posúdenie veci je nesprávne, ak sa súd pri tejto činnosti dopustil omylu (buď v tom, že na správne zistený skutkový stav aplikoval iný právny predpis než mal, alebo ak správne aplikovaný právny predpis nesprávne interpretoval). Pokiaľ žalobca namieta, že pri rozhodovaní o jeho uvedenej žiadosti neboli zohľadnené okolnosti, ktoré odôvodňovali vyhovie žiadosti o ustanovenie zástupcu pre dovolacie konanie a o oslobodenie žalobcu od súdnych poplatkov, namieta nesprávne právne posúdenie veci súdmi nižších stupňov. Právnym posúdením veci sa ale účastníkovi neodníma možnosť pred súdom konať (R 54/2012). Právne posúdenie veci, i keby bolo prípadne nesprávne, nezakladá prípustnosť dovolania podľa § 237 písm. f/ O.s.p.

Vzhľadom na uvedené dospel dovolací súd k záveru, že súdy sa nedopustili porušenia procesných oprávnení žalobcu majúcich za následok odňatie jeho možnosti pred súdom konať (§ 237 písm. f/ O.s.p.). Obsah spisu nedáva podklad pre záver, že mu neustanovili zástupcu pre dovolacie konanie z radov advokátov, hoci pre to boli dané procesné predpoklady.

Keďže procesná prípustnosť dovolania (2.) nevyplýva ani z § 239 ani z § 237 O.s.p., odmietol dovolací súd toto dovolanie ako smerujúce proti rozhodnutiu, proti ktorému dovolanie nie je prípustné (§ 243b ods. 5 O.s.p. a § 218 ods. 1 písm. c/ O.s.p.).

2. Pokiaľ ide o dovolanie (1.), dovolací súd uvádza, že nedostatok osobitnej podmienky dovolacieho konania vyplývajúcej z § 241 ods. 1 O.s.p., je odstrániteľný, avšak len za súčinnosti dovolateľa. Žalobca v dovolacom konaní nepreukázal, že má právnické vzdelanie (a že teda v dovolacom konaní nemusí byť zastúpený advokátom). Bol oboznámený s rozhodnutiami súdov nižších stupňov o tom, že sa mu neustanovuje zástupca z radov advokátov.

Podľa § 372t O.s.p. neskončené konania, v ktorých súd za zástupcu ustanovil advokáta, sa dokončia podľa doterajších predpisov; (inak ale) v zmysle § 372u O.s.p. sa na konania začaté do 31. decembra 2011 použijú predpisy účinné od 1. januára 2012.

Okresný súd Bardejov po predchádzajúcom vrátení veci Najvyšším súdom Slovenskej republiky (sp. zn. 3 Cdo 177/2011, 3 Cdo 201/2011) uznesením z 25. júna 2012 žalobcu poučil podľa § 30 O.s.p. v znení účinnom od 1. januára 2012 a opätovne vyzval, aby v lehote 10 dní predložil súdu plnú moc udelenú advokátovi, ktorý ho bude zastupovať v dovolacom konaní. Upozornil ho, že ak v stanovenej lehote požadované plnomocenstvo nepredloží alebo nepreukáže, že požiadal Centrum právnej pomoci o ustanovenie kvalifikovaného zástupcu pre dovolacie konanie (advokáta), Najvyšší súd Slovenskej republiky konanie o jeho dovolaní (1.) zastaví.

Žalobca zaslal Okresnému súdu Bardejov na vedomie list z 15. augusta 2012, ktorým požiadal Centrum právnej pomoci o ustanovenie zástupcu pre dovolacie konanie.

Najvyšší súd Slovenskej republiky, ktorému bola vec opätovne predložená na rozhodnutie, požiadal Centrum právnej pomoci o oznámenie, či žalobca podal žiadosť o poskytnutie právnej pomoci v zmysle § 10 ods. 1 zákona č. 327/2005 Z.z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi a o zmene a doplnení zákona č. 586/2003 Z.z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 8/2005 Z.z. (ďalej len „zákon č. 327/2005 Z.z.“).

Centrum právnej pomoci 23. januára 2013 oznámilo Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky, že žalobca napriek poučeniu takúto žiadosť nepodal a ním podaná žiadosť z 15. augusta 2012 nemá predpísané náležitosti, bez doplnenia ktorých nemôže pristúpiť k posúdeniu jej opodstatnenosti, pretože v zmysle § 10 ods. 1 zákona č. 327/2005 Z.z. konanie o nároku na poskytnutie právnej pomoci sa začína až podaním písomnej žiadosti doloženej dokladmi preukazujúcimi skutočnosti uvedené v žiadosti, ktorú podáva žiadateľ na tlačive.

Najvyšší súd Slovenskej republiky zaslal dovolateľovi list z 19. februára 2013, v ktorom ho poučil, že Centrum právnej pomoci postupuje podľa § 10 ods. 1 zákona č. 327/2005 Z.z., v zmysle ktorého konanie o nároku na poskytnutie právnej pomoci sa začína až podaním písomnej žiadosti doloženej dokladmi preukazujúcimi skutočnosťami uvedené v žiadosti, ktorú podáva žiadateľ na predpísanom tlačive. Doklady preukazujúce, že sa žiadateľ nachádza v stave materiálnej núdze, nesmú byť staršie ako tri mesiace. Žiadosť musí obsahovať meno a priezvisko žiadateľa, jeho trvalý alebo prechodný pobyt a rodné číslo. Podľa § 10 ods. 5 zákona č. 327/2005 Z.z. Centrum právnej pomoci rozhodne o žiadosti do 30 dní od doručenia žiadosti, avšak len vtedy, ak podaná žiadosť spĺňa predpísané náležitosti (žalobcom podaná žiadosť ale zatiaľ tieto náležitosti – v zmysle oznámenia Centra právnej pomoci – nemá). Najvyšší súd Slovenskej republiky zároveň uvedeným listom žalobu vyzval, aby mu v lehote 15 dní preukázal, že: 1. je zastúpený ním zvoleným advokátom (v takom prípade aby založil do súdneho spisu advokátovi udelené plnomocenstvo), alebo 2. Centru právnej pomoci podal kompletnú písomnú žiadosť o ustanovenie niektorého advokáta za zástupcu pre dovolacie konanie tak, ako to vyžaduje ustanovenie § 10 ods. 1 uvedeného zákona – na predpísanom tlačive a s dokladmi preukazujúcimi skutočnosťami uvedené v žiadosti. Napokon Najvyšší súd Slovenskej republiky uvedeným listom žalobcu poučil, že ak predmetnej výzve v stanovenej lehote 15 dní nevyhovie, konanie o jeho dovolaní bude zastavené.

Napriek tejto výzve dovolateľ nepredložil dovolaciemu súdu ani plnomocenstvo udelené niektorému z advokátov pre účely dovolacieho konania, ani žiadosť podanú v zmysle § 10 ods. 1 zákona č. 327/2005 Z.z. Žalobca listom z 3. apríla 2013 dovolaciemu súdu oznámil, že jeho požiadavky nemôže splniť, pretože nemá finančné prostriedky na úhradu trov právneho zastúpenia advokátom. Vyjadril sa, že písomnú žiadosť z 15. augusta 2012 doručil Centru právnej pomoci Svidník a nič iné „až doposiaľ nepokladal za potrebnérobiť, pretože citované právne normy sú v rozpore s Deklaráciou ľudských práv a listinou, pretože mu výkon práva znemožňujú“. Dodal, že nie je potrebné, aby pre Centrum právnej pomoci vyplňoval „ďalší kádrový dotazník“ na 9 stranách, keď na základe tých istých skutočností mu už v inom prípade jeho žiadosť zamietlo.

Najvyšší súd Slovenskej republiky konštatuje, že dovolateľ napriek opakovaným výzvam a poučeniam nezaložil do spisu plnú moc udelenú advokátovi na jej zastupovanie

v dovolacom konaní a ani (právne účinným spôsobom) nepožiadal Centrum právnej pomoci o ustanovenie zástupcu pre dovolacie konanie z radov advokátov.

V dôsledku toho, že žalobca nerešpektoval výzvy súdu, zostal nedostatok osobitnej podmienky dovolacieho konania (§ 241 ods. 1 O.s.p.) neodstránený. Najvyšší súd Slovenskej republiky preto konanie o dovolaní (1.) zastavil (§ 243c O.s.p. v spojení s § 241 ods. 1 O.s.p. a § 104 ods. 2 O.s.p.).

Žalobca z procesného hľadiska zaviniť, že sa dovolanie (2.) muselo odmietnuť a konanie o dovolaní (1) muselo zastaviť; vznikla mu preto povinnosť nahradiť trovy dovolacieho konania (§ 243b ods. 5 O.s.p., § 224 ods. 1 O.s.p. a § 146 ods. 2 O.s.p.). Najvyšší súd Slovenskej republiky nepriznal žalovanej náhradu trov dovolacieho konania, lebo nepodala návrh na uloženie povinnosti nahradiť trovy tohto konania (§ 243b ods. 5 O.s.p., § 224 ods. 1 O.s.p. a § 151 ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 23. apríla 2013

JUDr. Emil F r a n c i s c y, v. r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: Klaudia Vrauková